

Heemkundige Kring

MAGAZINE

Dr. Croquet - Walem



nummer 37 - zomer 2015



Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw
Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem

Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem

www.heemkundewalem.be

info@heemkundewalem.be

Jaargang 10, nummer 37, zomer 2015

U kunt lid worden door overschrijving
van 10 euro op rekeningnummer
BE73 7332 4260 0060. Dan krijgt u de
volgende nummers van ons tijdschrift in
uw bus.

Redactie en medewerkers van dit
nummer:

Richard Hofmans, Hugo Rom,
Sabine Van Malderen, Dirk
Verreth, Kris Verreth

Inhoud

Editoriaal

De Civiele Bescherming op het fort

90 jaar in het nieuws

Interview door Ward De
Kempeneer afgenomen van zijn
vader Emiel

De verlichting van de weg Brussel-
Antwerpen

Het molenhuis

Verklaring foto's voorpagina

De 'Operations Room' van de Civiele
Bescherming op het fort van Walem:
op een verlichte kaart van België
verschijnen de meetresultaten van de
148 radioactieve-stralingsdetectoren en
op de grote kaartentafel worden de 'fall-
out-pluimen' zorgvuldig uitgezet.

Onze ereleden

Bijzondere dank aan:

J. Balzarini - J. Delwiche

Bert en Martine Bellon-Loiselle

Jan Bergé

M. Boterman - S. Bosschaerts

Karel Caelen

Christiane Carpentier

Willy Coeckelbergh

Hendrik Daems

Karel De Belder

Frans De Greve

Gerard De Groef

Pieter De Laet

H. De Ridder

Marie-José De Vos

Paula De Waerhert

Dox-Vercammen

Stefan & Catherine Duquene-Van Buggenhout

Els Gilon

E. Goyvaerts

Groep Gilon BVBA

Hellemans-Moerenhout

Clara Honsia

Pieter Janssens

André Laurens

Dokter Jo Liekens

Bob Maes

Maria Mariën

Chantal Marivoet

Walter Marivoet

Eddy & Annabel Merckx-Tanghe

Frank Michiels

Eugeen Nauwelaerts

Dirk Nuyts

Bart & An Ooghe-Poot

Eddy Op de Beeck

Apotheek Peeters

Henri Peeters

Peeters-Van Laer Schrijnwerkerij

Jaak & Lea Poot-Janssens

Alex Ressler

Willy Ressler

Hugo Rom

Frans Rymenams

Karel Vaes

Gerard Van Damme

Bouwwerken Dirk Van de Brul

Dierenarts Bart Van der Kuylen

Gina Vandoorne (Slagerij Gina)

Karel Van Genechten

Stefaan Van Malderen

Van Moer-Van Hoof

E. Vansant

Ludo Verbeeck

Eric Verbiest

Fons Vercammen

Gerald Wouters

Het fort: ook 25 hectare natuur!

In het vorige editoriaal vernam u al dat we met enkele leden van de heemkundige kring de cursus 'Verkenner van het Fort van Walem' volgden om met kennis van zaken bezoekers te kunnen rondleiden op dat fort. Graag delen we met onze lezers al een stukje van de opgedane NATUURkennis. Daarnaast leerden we ook heel wat over vestingbouw en bewapening. Om meer te vernemen over alle aspecten van het fort, moet u zeker eens langskomen op 12 of 13 september, wanneer u - in vergelijking met vorig jaar - een gegidste rondleiding doorheen quasi heel het fort zal kunnen meemaken.

Interessante begrippen die we leerden in de cursus gegeven door de mensen van Natuurpunt zijn Natura 2000 en SBZ's. Natura 2000 is een Europees project om de biodiversiteit over heel Europa te beschermen, te bewaren en terug te verbeteren. De Europese Commissie verplicht haar lidstaten om Speciale Beschermingszones (SBZ's) aan te duiden en te 'koesteren'. Er zijn er zo 13 in Vlaanderen, waaronder de fortengordel en dus ook het fort van Walem.

Naast de ontelbare mossoorten groeien er eiken die nog net geen eeuw oud zijn en staat er o.a. ook een mooie oude, knoestige acaciaboom. Binnen het fort zijn er, ook omwille van de hellingen en de oriëntatie t.o.v. de zon, ontelbare kleine biotoopjes waardoor je je even in de Ardennen, even in de Kempen waant, soms in het bos, soms op de heide of in weidegebied.

Qua fauna is het fort in de eerste plaats de overwinteringsplaats van een 80-tal vleermuizen. Dat lijkt niet zo'n spectaculair aantal maar het gaat om veel verschillende en soms vrij unieke soorten. Die beestjes willen in hun slaapkamer een constante temperatuur, geen vorst, een hoge luchtvochtigheid, duisternis en rust: allemaal voorwaarden waar het fort aan voldoet. Wel blijkt dat ze af en toe wakker worden uit hun winterslaap en, als ze het wat te koud vinden, verhuizen ze, bijvoorbeeld naar het spoorwegfortje van Duffel, dat een betonnen fort is in plaats van een bakstenen en daarom een tikkeltje warmer. Na hun winterslaap eten ze zich weer rond en gezond. Opmerkelijk is dat, hoewel augustus de paartijd is, de bevruchting niet dadelijk plaatsvindt. Neen, het vrouwtje slaat het sperma op en de eicel wordt pas in het voorjaar, na de winterslaap, bevrucht en dan begint pas de ontwikkeling van het embryo. Begin juni verzamelen de vrouwtjes zich met honderden in kraamkolonies op andere plaatsen dan die van hun winterslaap (bijvoorbeeld op een zolder). De mannetjes verblijven dan elders, alleen of in kleine groepjes. Tegen het einde van juli zijn de jongen al vrij zelfstandig en valt de kolonie uiteen in kleinere groepen. Dan beginnen hun hormonen op hol te slaan en gaan ze zwermen: winterverblijven opzoeken nog vóór de winterslaap, waar ze dan ook paren. En zo is het jaar rond! Best boeiende beestjes, maar niet gemakkelijk te spotten, ook niet tijdens hun winterslaap als ze zich in alle mogelijke spleten en barsten wegsteken!

Naast vleermuizen leven er ook heel wat libellen en waterjuffers in en om het fort, dankzij de aanwezigheid van de gracht. Voor één soort, de vrij grote, zeldzame 'bruine korenbout' is het fort een echte 'hotspot'. We konden persoonlijk vaststellen tijdens ons bezoek op 9 mei dat er zeker honderd exemplaren rondvlogen; niemand weet waarom ze net die plek zo fantastisch vinden...

Daarnaast lopen, vliegen en zwemmen (vraag dat laatste maar aan de vissers) er nog heel wat dieren rond: een vos, één eenzaam reetje, roofvogels,...

En het is prettig dat die natuur nu, op een gecontroleerde wijze, wat toegankelijker zal worden voor de geïnteresseerden en dat anderzijds 'ghost hunters' en jagers op gasmaskers via camerabewaking en een alarm zullen worden afgeschrikt.



De Civiele Bescherming op het fort

Na de tweede wereldoorlog werd het fort, dat als vesting geen betekenis meer had, uitgebouwd tot militair depot, totdat in 1960 de laatste militairen het verlieten. Nadien werd het exclusief in gebruik genomen door de dienst Civiele Bescherming, die begin jaren vijftig uit de Passieve Luchtbescherming was ontstaan. In 1964 zou ze er haar nationale alarmcentrale vestigen.

Velen herinneren zich nog dat elke eerste donderdag van de maand de sirenes werden getest. Het fort van Walem werd toen permanent bemand.

De permanente wachtdienst moest informatie verzamelen en doorsturen over ongevallen en situaties die zich in het land voordeden, zodat de Minister van Binnenlandse Zaken aan de slag kon. De grootste crisissituatie die van hieruit werd gecoördineerd, was deze van de grote overstromingen in 1976. Koning Boudewijn kwam toen ook op bezoek in het fort.

Het was ook de periode van de Koude Oorlog. Naast het vervullen van haar vredestaak moest de Civiele Bescherming ook rekening houden met een mogelijke oorlog. De dreiging van een nucleaire oorlog was reëel in de jaren zestig. De NAVO-lidstaten hadden allemaal een Centrum Fall-Out, waar men kon berekenen wat de gevolgen van zo'n aanval konden zijn. Dit gebeurde voor ons land in Walem. In het fort werden jaarlijks simulatie-oefeningen gehouden. Mocht het tot een aanval komen, dan was het van cruciaal belang om snel te zien wat voor bom met welke inslag op welke plek was terechtgekomen. Daarom had de Civiele ons land opgedeeld in een raster van 148 rechthoeken van 11 op 18 kilometer, waarin een meetstation stond opgesteld...

In 1986 werd besloten om het coördinatiecentrum in Brussel onder te brengen, in een nieuw crisiscentrum. Een oud fort was immers niet meer de geschikte plaats voor zo'n infrastructuur. Bovendien was de nucleaire dreiging ook veel minder geworden rond die tijd. Het fort werd in 1995 definitief gesloten en werd ingericht als noodopvangcentrum voor asielzoekers. In 1998 werd het fort als monument geklasseerd en erkend als necropool. Nu staat dat fort, dat een belangrijke trekpleister is voor vleermuizen, onder het beheer van Natuurpunt.

Aan de hand van artikels verschenen in dag- en weekbladen verneemt u meer over het functioneren van de Civiele Bescherming in Walem.

ONZE LAATSTE HOOP IN OORLOGSTIJD

Het fort van Walem

Uit: Weekblad Panorama van 6 mei 1983

Civiele Bescherming: weinig mensen weten wat het voorstelt. Deze dienst moet er staan bij rampen, overstromingen en een bombardement van kernwapens.

Het coördinatiecentrum van de Civiele Bescherming in het fort van Walem is omhangen met een waas van geheimzinnigheid. Wat wordt daar uitgespookt? Panorama deed een onderzoek en slaagde erin als eerste de Operations Room van de Civiele Bescherming te bezoeken.

Er graast een kleine kudde schapen en het lawaai van de scharreלקippen klinkt oorverdovend in de pastorale stilte. De mensen in het fort van Walem, levenden zowel als doden, zitten onder de grond of verschanst achter metersdikke muren.

In de eerste wereldoorlog stierven hier honderden Vlaamse soldaten (*nvdr: ook Waalse*). Door de Duitse beschieting of door eigen hand, want in de nauwe kazematten en de vochtige onverlichte gangen van het fort was het leven voor velen niet levenswaard.

Een zeventigtal (*nvdr: een 10-tal*) lijken werden nooit geborgen uit de ruïnes van het ontplofte kruitmaga-

zijn, en te hunner ere is er een gammel monument opgericht, dat vaag op de Ijzertoren lijkt. Honderenvier jaar geleden werd hier, tussen Willebroek en Mechelen, een bolwerk gebouwd dat moest kunnen weerstaan aan artillerie-barrages en aan het sporadisch geweld van de legendarische Dikke Bertha.

Kan dit fort een atoomaanval overleven?

Luitenant-kolonel Thael: Alles hangt af van bepaalde factoren, zoals de aanvalsmethode, de ontplofingshoogte en de kracht van het wapen. Ik betwijfel dat het fort een rechtstreekse inslag kan overleven. Maar de bewering als zou men, bij een kernontploffing in de Antwerpse haven, het fort van Walem voorbij Brussel moeten gaan zoeken, is je reinste onzin. Zulke nonsens kan alleen maar bijdragen tot een nutteloze angstpsychose. In Hiroshima, waar de eerste atoombom ontplofte, werden houten en kartonnen huizen verpulverd, dat is juist. Maar mensen die zich in een schuilplaats bevonden of gewoon in een greppel of een bouwput, zijn er vrijwel ongedeerd uitgekomen. Op foto's die vlak na de ontploffing zijn genomen, kun je overigens zien dat constructies van gewapend beton overeind zijn gebleven.

Thael weet waar hij het over heeft, als hij over atoomwapens spreekt, want hij is commandant van het fort van Walem, het nationale hoofdkwartier van de Civiele Bescherming, en tevens gastleraar in nucleaire gevaren aan de Koninklijke School van de Civiele Bescherming. Als het onzalige moment ooit aanbreekt, worden hier alle gegevens gecentraliseerd: de vuurstormen, de stralingen, de fall-out-pluimen. Vanuit dit centrum worden de mobiele ontsmettingstreinen gedirigeerd, evenals de brandweerwagens, de kraanauto's, de puinruimers, de vrijwillige helpers. Maar ook in vreedetijd speelt de Civiele Bescherming een belangrijke rol.

Activiteiten

Thael: Ja, de Civiele bescherming is er echt niet alleen maar om gewetensbezwaarden aan een alternatieve dienst te helpen. Mensen die burgerdienst willen verrichten, kunnen, naast voor de Civiele Bescherming, immers ook nog in de sociaal-culturele sector of in een ontwikkelingsland gaan werken. De Civiele Bescherming ressorteert onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Het personeel, een 800-tal mensen, is verdeeld over het hoofdbestuur, de nationale commandopost Walem, de negen provinciale diensten, de Koninklijke School van de Civiele Bescherming, de vier mobiele kolonnes in Liedekerke (Brabant), Ghlin (Henegouwen), Crisnée (Luik), Brasschaat (Antwerpen) en een grote wacht in Neufchâteau (Luxemburg).

De opdracht van de C.B. bestaat vooral in hulpverlening bij rampen. In de praktijk betekent dat bijvoorbeeld hulp bij overstromingen. Dat gebeurt zowat ieder jaar. Iedereen zal zich nog wel Ruisbroek (1976) (*nvdr: ook Walem*) herinneren. In periodes van droogte zorgen wij voor waterbedeling. Wij worden ingezet tijdens windhozen, zoals in Oostmalle (1967), of onlangs nog in Léglise, in de provincie Luxemburg. Na de bomaanslag in het Antwerpse Jodenkwartier heeft de C.B. zeer actief meegewerkt aan de opruimingswerken en 's nachts hebben wij daar voor de verlichting gezorgd. Ook water- en wegbevuiling door hydrocarburen (zwarte stookolie, enz.) wordt door ons bestreden. Soms treden wij zelfs internationaal op, zoals in 1980 bij de zware aardbeving in Zuid-Italië. Toen zijn manschappen van de mobiele colonnes zes weken ter plaatse geweest met zwaar materiaal en met zuiveringsstations.

Naast haar 800 vaste ambtenaren beschikt de Civiele Bescherming ook over tienduizend vrijwilligers, die regelmatig deelnemen aan praktische oefeningen en theoretische lessen. Ook internationaal wordt terdege geoefend. De C.B. bestaat immers niet alleen in België, maar in alle NAVO-landen.

Buiten de NAVO is er wel degelijk plaats voor de burgerlijke verdediging. In geval van radioactieve neerslag zal de radioactieve wolk waarschijnlijk over de grens uitdeinen. Het is dus logisch dat ons 'Center Fall-Out' (CFO) rechtstreeks in verbinding staat met het CFO van de buurlanden: Nederland, Frankrijk, Luxemburg en Groot-Brittannië. Tijdens oefeningen, net als in geval van oorlog, zijn er verbindingsofficieren van de nabuurlanden in het CFO van Walem aanwezig, terwijl onze Belgische verbindingsmensen naar de buurlanden worden afgevaardigd.

De oefeningen van dit jaar heten prozaïsch INTEX 83.

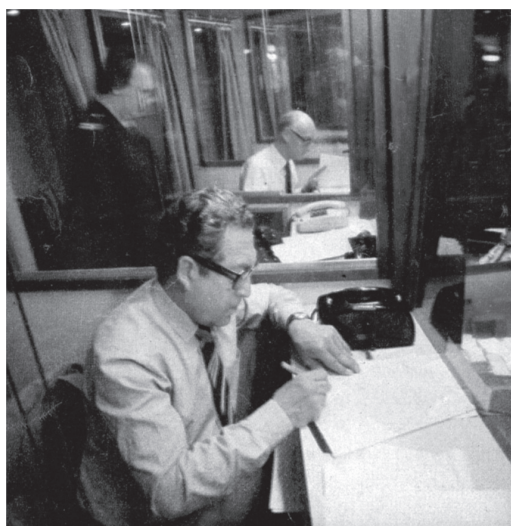
Er wordt geoefend met verschillende nucleaire en chemische incidenten op Belgisch grondgebied. Waar, hoe, hoeveel? Dat blijft geheim, maar wij worden

wel toegelaten tot de imposante 'Operations Room' van het fort.

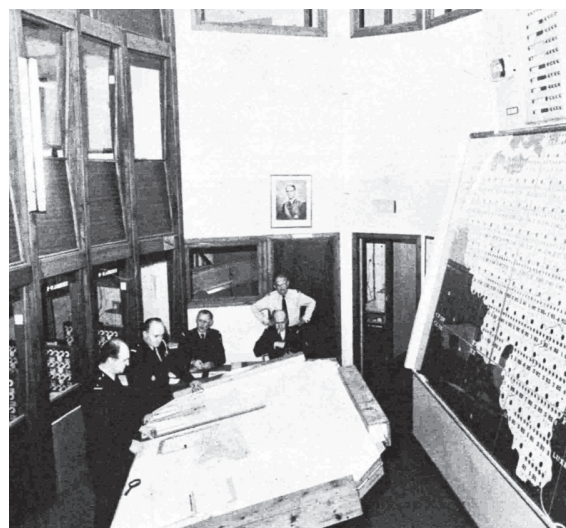


Ingang van het fort t.t.v. de Civiele Bescherming

Het systeem

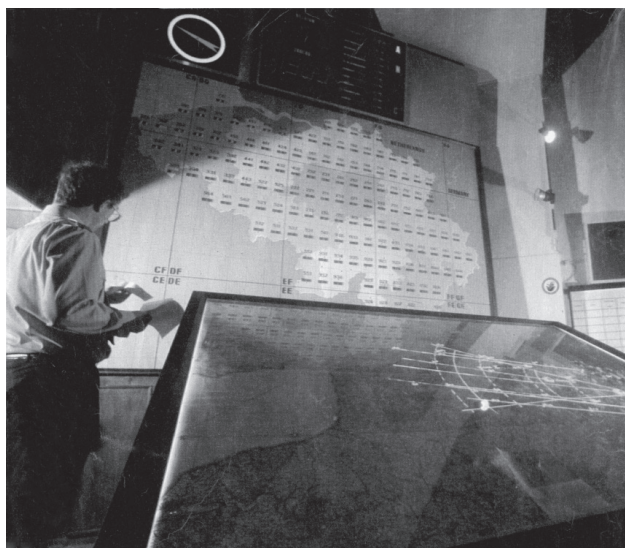


In deze halfcirkelvormige kamer vind je een dertigtal glazen hokjes, verdeeld over de begane grond en twee verdiepingen. Beneden verzorgen transmissie-agenten de verbinding met de provincie. Op de eerste verdieping be-

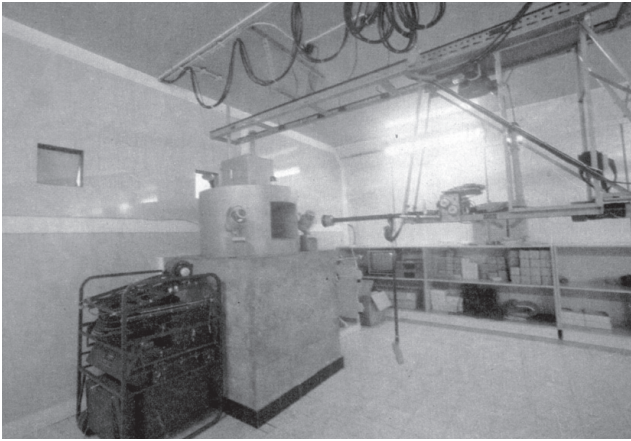


vinden zich de buitenlandse verbindingsofficieren en de 'liaison'-officieren van de binnenlandse strijdkrachten. De cellen op de tweede verdieping zijn bestemd voor de vertegenwoordigers van de andere ministeriële departementen. De tegenovergestelde wand van het vertrek wordt vrijwel geheel bedekt door een gigantische kaart van België, waarop rode lichtcijfers aan- en uitfloepen.

Hier kunnen wij de resultaten aflezen van de burgerlijke detectieketen. In 1964 heeft de C.B. dit coördinatensysteem (Geographical References-systeem) geadopteerd, dat uit rechthoeken bestaat. Honderdachtenveertig rechthoeken van 18 bij 11 kilometer bedekken ons grondgebied. In elk van die rechthoeken hebben wij een ondergrondse post geïnstalleerd, die voorzien is van geavanceerde meetapparatuur voor radioactiviteit en telecommunicatiemiddelen. De 148 vaste meetposten zijn verbonden met 47 transmissiecentra, die de resultaten doorgeven aan het provinciaal commando. Van daaruit komen de gegevens, via rechtstreekse gesprekslijnen of via telex, in onze OPS-room terecht. De cijfers die oplichten, zijn dus de metingen van de 148 vaste meetposten.



Naast deze 148 nucleaire ‘snuffelposten’ beschikt de dienst ook nog over ‘flash-to-bang-meters’, die zijn opgesteld op de 6 hoogste punten van België. Met deze apparatuur kan uit de verhouding tussen lichtflits en geluidsgolf, de kracht van de bom worden berekend. Bovendien is er ook nog draagbare apparatuur waarmee radioactieve besmetting kan worden opgespoord.



Al deze apparatuur wordt in het fort van Walem zelf getest en geijkt. Dat gebeurt in de ‘Calibration plant’, een lokaal dat doorsneden wordt door een met lood beslagen wand - zie foto links.

Om de apparaten te ijken, maken wij gebruik van radioactieve bronnen, zwakke en krachtige. Daarom zijn we ook verplicht op de deur het symbool van de radioactiviteit aan te brengen. Deze ‘calibration plant’ is in zijn soort overigens uniek in België.

Boven op het dak van de oude kazematten priemen bosjes antennes omhoog. De telecommunicatiemidde-

len van het fort worden tijdens de oefening intens gebruikt. Telecommunicatie is voor ons natuurlijk van vitaal belang. Dank zij een straalverbindingssysteem via hertzkabel kunnen wij draadloos telefoongesprekken voeren, telexberichten doorspelen en zelf stilstaande beelden en grafische afbeeldingen doorseinen. Daarnaast beschikken wij natuurlijk ook nog over radiozend- en ontvangstapparatuur. Een probleem in dit verband zijn overigens de EMP's of electromagnetic pulses, elektromagnetische trillingen die vrijkomen bij een kernontploffing en die moderne telecommunicatie-apparatuur met gedrukte schakelingen totaal onbruikbaar maken. Dit fenomeen werd voor het eerst waargenomen tijdens de kernwapenproef boven Hawaï met een zeer krachtige bom. De proef vond plaats op 400 km hoogte en in een straal van duizend kilometer werd alle elektrische uitrusting beïnvloed.

In Walem tracht men intussen zo weinig mogelijk aan het toeval over te laten. De metersdikke muren zijn met geen mogelijkheid te slopen. De communicatie-apparatuur is onafhankelijk van energievoorziening van buitenaf. Er zijn slaapzalen en eetzaal, waar het personeel desnoods weken achter elkaar kan leven en er wordt gewerkt aan een volledig airco-systeem, dat zich van radioactieve buitenlucht niets hoeft aan te trekken.

Het zal raar moeten lopen als de Civiele Bescherming ons niet bijtijds zou alarmeren via de sirenes, die ze nu al elke donderdag van de maand uittesten.

Maar schieten wij hiermee iets op als wij weten dat de bom er aankomt?

*Tekst: Piet Teigeler
Foto's: Roger Dyckmans*



De civiele bescherming heeft haar nationale commandopost al sedert bijna dertig jaar in Walem ondergebracht. Het fort behoorde oorspronkelijk tot de tweede verdedigingsgordel van Antwerpen en dateert uit 1878. De mensen van de civiele zelf hebben het in Walem best naar hun zin. Foto: MJM



Gazet van Mechelen, 16/01/1982

NATIONAAL KRISISCENTRUM IN WALEM PARAAT

Dooi kan wateroverlast veroorzaken

Het is niet uitgesloten dat de sneeuwellende, die nu al een week ons land teistert, nog nare gevolgen zal hebben als de dooi te snel intreedt. Indien de pakken sneeuw al te snel smelten, is het gevaar voor wateroverlast en overstroming niet denkbeeldig. Het nationale krisiscentrum in Walem is alleszins tijdens het weekend in alarmtoestand en kan desgevallend rekenen op zo'n 4.000 mensen.

.....

Het nationaal krisiscentrum in Walem, onder bevel van kolonel Hebbinckuys van de Burgerbescherming, is intussen in verhoogde staat van paraatheid gebracht. De mobiele kolonnes staan klaar om bij het minste noodsein uit te rukken. Per kolonne gaat het om zowat dertig mensen en vijf tot zes voertuigen. Elke kolonne beschikt over pompen met een capaciteit van 60 tot 70.000 liter per minuut. Mocht deze mankracht onvoldoende blijken, dan kan het nationaal krisiscentrum in de kortst mogelijke tijd tot 4.000 helpers laten aanrukken.



Gazet van Mechelen, 08/07/1982

WEL GEDRUKT MAAR NOOIT VERSPREID

40.000 brochures liggen in depot van Walem te rotten

Voor mensen die binnen een straal van tien kilometer rond de kerncentrale van Doel, Mol, Tihange en Chooz wonen, liet de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken Gramme een paar jaar geleden een brochure drukken met de titel 'Uw waarborg: de juiste reactie'. Daarin konden ze vinden wat ze moesten doen indien zich een ongeval zou hebben voorgedaan in één kerncentrale.

De brochure is echter nooit verspreid. Ze werd wel gedrukt op ruim 400.000 exemplaren. Maar al die exemplaren liggen nu in het depot van de Civiele Bescherming te Walem. Van verspreiding is er voorlopig geen sprake meer, al heeft het dan ook een miljoen frank gekost om de boekjes te laten drukken.

"De kwestie is", aldus de huidige Minister van Binnenlandse Zaken Nothomb, "dat mijn achtbare voorganger Moureaux de verspreiding van de brochure niet wenselijk achtte. Ze ging immers uit van een nationaal plan dat toen nog niet van toepassing was."

.....

Nog een miljoen

Intussen is de brochure van Gramme vervangen door een andere die de titel meekreeg: 'Bij ongeval in de kerninstallatie van...?'

.....

Hoeveel de nieuwe brochure gekost heeft, zegt minister Nothomb er niet bij. Men mag wel aannemen dat het niet minder dan een miljoen zal geweest zijn.

Nog een miljoen.

Er is immers geld genoeg...

De Streekkrant, 08/10/1992

REORGANISATIE BIJ CIVIELE BESCHERMING

Naar alle waarschijnlijkheid wordt de commandopost van de Civiele Bescherming in het Fort van Walem langsheen de Antwerpsesteenweg opgedoekt.

Deze maatregel kadert in de plannen van Minister van Binnenlandse Zaken Louis Tobback, die via een reorganisatie binnen de Civiele Bescherming tot een betere coördinatie van de verschillende hulpdiensten wil komen. In het verleden is immers gebleken dat de diverse hulpverleners in het uitvoeren van hun taken mekaar wel eens voor de voeten komen te lopen. Teneinde de efficiëntie bij rampen, het vreselijke vliegtuigongeluk nabij Amsterdam vorige zondagavond indachtig, zoveel mogelijk te maximaliseren, wordt de werking van de Civiele Bescherming dus geheel geherstructureerd, indien het Ministerieel Besluit van Louis Tobback erdoor komt. Voor Walem, dat nationaal een belangrijke vestiging betekent, houdt zulks een ingrijpende verandering in: de commandopost, waar alle inlichtingen binnenkomen, zou dan naar het crisiscentrum te Brussel worden overgebracht. Andere (logistieke) diensten zouden in de bestaande kolonnes worden ondergebracht. De bedoeling is ook dat brandbestrijding wordt overgelaten. De Civiele zou hierbij nog wel een versterkende functie worden toegemeten, zoals het aanleveren van water of bijspringen in kostbare taken die niet in elk corps aanwezig zijn. Verder toekomstgericht beoogt men de vestiging van meer kleinere eenheden in andere gebieden om zoveel mogelijk in alle provincies een dienst te verzorgen.



De Mechelaar, oktober 1992

FORT VAN WALEM SLUIT

Na bijna 50 jaar trouwe dienst zal tegen het einde van dit jaar het Fort van Walem voor zijn bewezen diensten bedankt worden. Het centraal coördinatiecentrum van de Civiele Bescherming zal immers verhuizen naar Brussel. Men kan zich hierbij wel afvragen of deze verhuis de efficiëntie en de snelheid van een crisiscentrum ten goede komt. Kan de veiligheid van de bevolking even snel en accuraat gegarandeerd worden indien de Civiele Bescherming opereert vanuit onze hoofdstad? Stel dat men rond het Brusselse spitsuur uit het volle stadscentrum van de hoofdstad met zwaar materiaal moet uitrukken naar een eventuele ramp? Dan zal men waarschijnlijk niet meer van een snelservice kunnen spreken....

Maar zoals steeds werd alles dan ook op hoog niveau beslist, meer bepaald door de directie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Voor de Mechelse medewerkers van de dienst betekent dit natuurlijk een grote aanpassing, daar zij vanaf volgend jaar de verplaatsing naar het Brusselse zullen moeten maken. Onnodig te zeggen dat zij niet bepaald opgezet zijn met de beslissing. Voor de huidige medewerkers te Walem is het een raadsel waarom zij moeten verhuizen. Op dit moment verloopt de coördinatie immers van een leien dakje. Zo werd

onlangs nog op het centrum te Walem een beroep gedaan om de hulpacties bij de overstroming te Kruibeke te coördineren.

Daarnaast wordt elke dag op de dienst een beroep gedaan bij onder meer branden, ongevallen.... Inwendig betreurt men dat de werknemers niet officieel vanuit Binnenlandse Zaken op de hoogte gesteld zijn. Maar dat gebeurt meer bij overheidsdiensten.

Geschreven: Roger D'Hoogh



Het "fort" in Walem is sedert enkele dagen omgevormd tot opvangcentrum voor asielzoekers. Die regeling houdt nog een 14-tal dagen aan. > Foto: Eddy Van Ranst

Nadat de Civiele Bescherming het fort verliet, was het enige tijd noodopvangcentrum voor asielzoekers.

hr

90 jaar in het nieuws

1925: In Albanië wordt de republiek uitgeroepen, de stad Christiana in Noorwegen wordt herdoopt tot Oslo. In Londen brandt het wassenbeeldenmuseum af en in Duitsland verschijnt het boek 'Mein Kampf', geschreven door Adolf Hitler.

In België worden er verkiezingen gehouden die gewonnen worden door de socialisten en wordt een wet gestemd voor de definitieve integratie van Eupen-Malmedy in België. En dichterbij in Walem..... niets nieuws: de gebruikelijke ongelukken!

Vrijdag 9 januari

Autobusdienst - Onze lezers zullen zich herinneren dat er in de laatste gemeenteraadszitting eene vergunning is toegestaan aan de maatschappij van Buurtspoorwegen tot het in voege brengen van een regelmatige autobusdienst: Mechelen, Waelhem, Waerloos, Contich en Oude God. De maatschappij van Buurtspoorwegen zal autobussen gebruiken van de volgende afmetingen: 3 m. hoog en 25 m. lang en 2.50 m. breed, met 22 zitplaatsen. Zelfs zal een tweede autobus 28 zitplaatsen hebben.

Maandag 3 augustus

Smartelijk ongeval - Vrijdag avond omstreeks 10-ure gebeurde er aan de draai van het fort van Waelhem een zeer erg ongeval. Om gezegd uur kwam de 24-jarige Louis Gios, wonende Oude Baan te Waelhem, per velo van de stad huiswaarts. Toen hij plots op gezegden draai door een auto werd aangereden en ten gronde geslagen. Hij bleef bewusteloos liggen. Door voorbijgangers opgenomen en huiswaarts gebracht, werd onmiddellijk geneeskundige hulp ingeroepen.

Vrijdag 27 maart

Opening velodroom - Jaarlijkse opening velodroom 'populaire', met om 1u30 baankoers en om 2 uur loopkoers en afvallingskoers. Poorten open te 1 uur.

Donderdag 21 september

Erg ongeval - Zaterdag gebeurde er vlak voor de school van Waelhem een erg ongeluk. De 30-jarige Maes Louis van Waelhem die per fiets was, had een paar draaischijven voor het diamantslijpen op de schouders geladen.

In tegenovergestelde richting kwam de genaamde Van Hens uit de Elzestraat te St.-Kat.-Waver, gereden. Door te dicht elkander te willen voorbijrijden, geraakte de twee wioldrijvers ten gronde, met het ongelukkige gevolg, dat Van Hens erg gekwetst werd aan 't hoofd, door de puntige spillen der schijven.

Ter plaatse verzorgd, werd hij daarna naar huis gebracht.

Zijn toestand is zeer zorgwekkend.

Zaterdag 10 oktober

Hooimijten moedwillig in brand gestoken -

In den nacht van Dinsdag op Woensdag werden te Waelhem niet minder dan drie hooimijten en een hooischuur de prooi der vlammen.

Daar zij aan twee verschillende eigenaars, de heeren Pauwels van Rumpst en Van Loock van Waelhem, toebehoorden en zich bovendien op van elkander verwijderde plaatsen der gemeente bevonden, wordt terecht aan moedwillige brandstichting gedacht.

Het parket van Mechelen werd dan ook verwittigd. Het stapte Woensdag namiddag te Waelhem af en stelde een streng onderzoek in. Algemeen wordt gehoopt dat de brandstichters die voor duizenden frank schade veroorzaakt hebben, kunnen ontdekt worden.

Zaterdag 21 april

Vreeselijk auto-ongeluk nabij Mechelen, Een doode en drie gekwetsten

Een vreeselijk ongeluk gebeurde in de nacht van Zaterdag op Zondag, omstreeks 3 uur, op den steenweg van Mechelen naar Antwerpen aan den draai voor het fort van Waelhem, een bijzonder gevaarlijke plaats voor het verkeer.

Drie jongelingen waren door den autobestuurder, een nijveraars te Vilvoorde, uitgenoodigd om mede een autoritje te doen. De autobestuurder had het voertuig buiten gebracht zonder weten van den eigenaar. De vier vrienden besloten om naar Antwerpen te rijden.

Nabij het fort van Waelhem, aan de bocht, kwam de auto, die snel reed, tegen de boordstenen terecht waardoor het achterwiel los geraakte.

Het voertuig maakte een grooten smak en werd midden op de straatstenen verbrijzeld.

Een der inzittenden, de elektriker Georges N., woonachtig te Elsene, liep een schedelbreuk op en overleed enkele oogenblikken later. De autobestuurder, de 23-jarige Franciscus C., wonende te Vilvoorde, werd door het stuur de borst ingedrukt. Hij verkeert in hopeloos toestand. Twee andere inzittenden werden eveneens ernstig gekwetst. De eerste brak de rechterschouder en de tweede werd aan rug en hoofd gekwetst en gekneusd. Hun toestand is bevredigend.

Zondag 3 mei

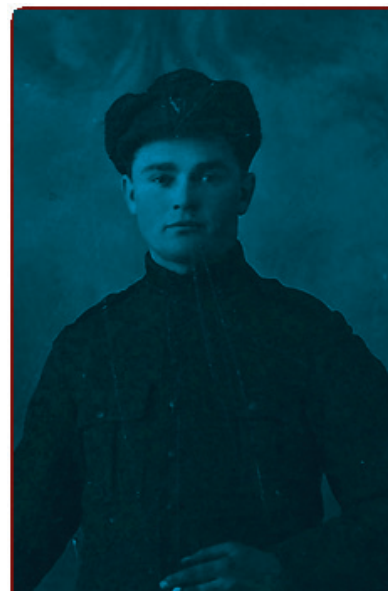
Het doodelijk auto-ongeluk te Waelhem - De autovoerder die met zijn vrienden in den nacht van Zaterdag op Zondag, aan den bocht van 't fort van Waelhem, met zijn auto zulken noodlottige sprong deed, waarbij een der makkers gedood werd en hij zelf zoo erg gekwetst werd, dat hij in de kliniek der Brusselpoortstraat moest verzorgd worden, is thans zoo ver in herstelling dat hij, op bevel van de Prokureur des Konings, naar de gevangenis is komen overgebracht geworden. Hij moet er ter beschikking van het gerecht blijven, onder verdenking van door onvoorzichtigheid den dood van anderen veroorzaakt te hebben.

Interview door Ward De Kempeneer afgenomen van zijn vader Emiel

Genoteerd op 25 september 1969

Ik heb geen plezierige jeugd gehad. In de schoonste jaren van mijn jeugd brak de oorlog uit. Toch heb ik er geen spijt van hoe de zaken verlopen zijn. Dat was nu zo, den tijd was anders en we pakten er het onze van. We waren toch content en hadden plezier op ons manier. Van mijn 19 tot mijn 27 jaar ben ik soldaat geweest, niet altijd aan 't front natuurlijk, maar toch vier winters. Ik was van de klas van '13 en werd opgeroepen voor de Artillerie in Brasschaat.

Iedereen was verwonderd dat ik al negentien jaar was omdat ik er nogal jong uitzag. Ze schatten mij maar zestien jaar. Ik kon goed met paarden overweg van thuis al met de broodkar. De Kommandant op de Artillerieschool riep me en zei: *“Kempeneer, ik heb een goed postje voor U, ge kunt met paarden omgaan, zou je mijn ordonnans willen zijn en er op letten dat mijn paard goed verzorgd wordt en het gareel en alles steeds perfect in orde is?”*



Emiel als 18-jarige milicien

▼ 12 ▲ Ik vroeg om er te mogen over nadenken. Eigenlijk had ik geen goesting om mijn verdere dienst met leervet, schoensmeer en koperpoets om te gaan en vooral zag ik er tegen op om de kameraden van de kamer te moeten missen. Toen ik hem ging vertellen dat ik er niet zo voor was, keek hij heel verwonderd. Hij zei: “Ge weet niet wat ge afslaat, dat is de beste job die ge u maar kunt dromen en, na een paar maand goede dienst, bevordert ge automatisch tot korporaal.” Maar ja, de kameraden, dat ging voor.



Emiel De Kempeneer (staande uiterst links) met streekgenoten 'De lustige Mechelaars' in Brasschaat



Emiel met vriend begin 1914

We lagen de laatste maanden van onzen term op 't Fort van Walem onder Kommandant Majoor De Witte. We voelden ons anciens en het gebeurde al eens dat we wisten te ontsnappen om uit te gaan. Ook die laatste Hombeek-kermis van '14 was dat gebeurd tot grote ergernis van ons vader. Die rekende erop dat ik zonder stukken zo rap mogelijk thuis zou zijn om terug in de bakkerij te helpen. Op het einde van het jaar 1914 zou ik afzwaaien en voorgoed naar huis mogen komen. Toen brak in Augustus de oorlog uit. Die zondag was ik ook nog weten te ontsnappen en was ik met een geleende fiets van Walem naar Hombeek gekomen om proper kleren te halen. Ons vader zei: "De Duitsers zijn er!" ⁽¹⁾ Zo, langs achter Stuivenberg was ik binnen de kortste keer terug in Walem. Daar hadden ze mij te stekken. Door de kritiek-geworden-situatie hadden ze mijn afwezigheid deze keer wel opgemerkt en ik vloog in 't cachot. Den oorlog heeft mij er uitgehaald. Omdat we kort daarna al beschoten werden, kwam ik, als gelegenhedsdeserteur, er toch vanaf zonder krijgsraad. Op het einde van september zijn we dan voor goed aan-gevallen door Duits geschut. Dat heeft dagen geduurd.

De Duitsers hadden het moeilijk met ons. We verdedigden het fort met alle macht. Toen was er nog vaderlandsliefde, dat is nu niet meer denkbaar. Hier moet ik toch iets vertellen dat een beter gedacht geeft hoe iedereen met ons mee sympathiseerde. Elken dag kregen we berichten door hoe dat we onze stukken moesten opstellen om den Duits beter te treffen. Dat was spionage natuurlijk. Het schoonste van al is dat we die berichten doorkregen van een pastoor. Die wist waar de Duitsers juist hun stukken hadden staan. Hij kon iedere dag door de linies omdat hij zagezegd de communie moest brengen aan een zieken die op sterven lag. Hij had dan een tekeningetje mee zeker, of zo iets, en dat kwam dan door tot bij ons. ⁽²⁾

Toch was de overmacht te groot. We kregen een paar voltreffers en al rap waren onze kanonnen niet meer te gebruiken. Na een paar dagen is er dan een obus op het poedermagazijn terecht gekomen. Dat was een echte ramp. Een hevige ontploffing met grondverschuivingen waar dat zeker tientallen soldaten onder zaten. Daar was niks meer aan te doen. Anderen waren vreselijk verbrand en schreeuwden en kermden. Ik hoorde roepen: "*Kempeneer, Kempeneer!*" Het was Pier De Groof, ene van Zemst-Laar (getrouwd met Marie Theugels). Pier kon nog wat zien. Ik heb hem op de rug genomen en bij de ambulanciers gebracht. Hij was een enorm zware vent en woog misschien wel 85 kg.

⁽¹⁾ Op het einde van Augustus waren er sporadisch Duitse patrouilles. Zo ook verschenen op zondag 30 Augustus Uhlanen in Hombeek.

⁽²⁾ Dit feit van spionage door een priester die de coördinaten doorgaf werd toevallig ook teruggevonden in een oorlogsverslag van een Duitser die de slag om Walem zelf meemaakte. Heinrich Binder vertelt hierover het volgende in zijn boek *Mit dem Hauptquartier nach Westen, Aufzeichnungen eines Kriegsberichtstatters* (blz. 148):

"Een ander dorp bij Walem. De duitse soldaten komen nauwelijks vooruit. De Belgen schieten ook hier uitzonderlijk goed. Zij raken altijd de Duitse stellingen. Het ganse dorp is verlaten. Alleen woont er nog een oude man, die ziek te bed ligt en er niet meer uit kan. De pastoor van een buurgemeente had de toelating hem dagelijks eten te brengen en een praatje te maken. Op een dag komt de kapitein ter zee T..., die met zijn soldaten daar vecht, op het gedacht de zieke ook te bezoeken en vooral hem te onderzoeken. Hij ontdekt dat de zieke grijsaard een telefoon in zijn bed verborgen had, welke in verbinding staat met de Belgische stellingen. De pastoor bracht dagelijks informatie over de stellingen, welke de zieke dan verder doorgaf. Zoals overal vond men ook hier ondergronds aangelegde, verborgen telefoonleidingen, en het was een harde plicht tijdens de oorlog, beide telefonisten uit te schakelen."

De Duitsers bleven maar schieten en met het weinig geschut dat er maar overbleef konden we omzeggens niks meer terugdoen. De binnentelefoons werkten niet meer. Iedereen was nerveus en in paniek. We zaten daar als ratten in de val op een stukgeschoten fort rondom met water.

De nacht daarop probeerden de Duitsers langs de ene kant het fort in te nemen. Misschien waren er al over 't water. Langs den anderen kant van 't dorp sprongen alle soldaten die niet te zeer gekwetst waren en min of meer wat konden zwemmen in 't water van de wallen en probeerden zo te ontsnappen. Ik was met den Boets, ene van mijn jaar, hij verjaarde in februari geloof ik, met hem ben ik vier jaar samen gebleven. Iedereen hielp mekaar, de betere zwemmers riskeerden soms hun leven om kameraden in moeilijkheden over te helpen. Ik heb Vrelust, de chef-fanfare, nog geholpen en anderen. Er zijn er zeker verdronken, hoeveel weet ik niet. Eens aan de overkant ging het plat met den buik tegen de grond. We wisten niet of we tussen de Duitsers of tussen de Belgen zaten. Onder zwaar geschut en geflikker van ontploffingen kropen we over 't kapotgeschoten veld, tussen kolen of spruiten geloof ik. Zo slopen we dan weg achter de huizen tot aan de brug van de Nete. Die was nog niet kapot. Eens daarover groepeerden we ons stillekesaan en trokken we te voet door naar Antwerpen. Als ik nu nog Walem voorbijrij, moet ik er altijd aan denken dat daar mijn leven aan een zijden draadje gehangen heeft. ⁽³⁾



⁽³⁾ Opus cit. Blz. 168

“Een blik op de slagvelden rondom Antwerpen toont de grootte van de gevechten en die staalharde verbeterheid waarmee hier vooruitgegaan werd. De dorpen Boortmeerbeek, Hever, Keerbergen, Bueken, Melsbroek, Campenhout, Elewijt, Wespelaer en Ockerzeel zijn vernield geworden. Zij zijn in een wild artilleriegevecht kapotgeschoten. Andere huizenrijen moesten ook afgebroken worden om het schutsveld vrij te maken. Die omgewoelde velden, die opgebroken steenwegen en platgetrapte velden waren getuigen van de razernij en de kampen die hier de harten en de aarde schokten.

Op 28 september heropende de Duitse belegeringsartillerie het vuur tegen een deel van de forten rond Antwerpen. Op 30 september, 's avonds om 20.40 uur, kwam van het grote hoofdkwartier een korte maar betekenisvolle mededeling: “Voor Antwerpen zijn twee van de beschoten forten vernietigd.”

Dit was het nieuwsbericht dat een enorme spanning weg nam. Men wist te velde nog niet om welke forten het ging. Alleen wij wisten het. Wij hadden het geluk dit geweldige noodlot van Antwerpen in rook en bloed, in gevecht en in zegepraal mee te maken. Het was in de omgeving van het fort van Walem dat ik het beeld van deze zware gevechten zag.

De soldaten, die 's nachts in stelling lagen, kwamen vermoeid en volledig met slijk besmeurd terug. Twee kilometer voor het fort stond een nieuwe eenheid klaar om in stelling te gaan. Ogenschijnlijk hadden de vijandige observatieposten deze eenheid in het vizier gekregen en plotseling floot en knalde het in de lucht, en hoog boven floten de schrapnels en ontploften in witte wolken.

Over de steenweg gingen wij tot in de voorste rijen. Als wij kort bij het fort in de eerste loopgraven aankwamen, werd het vuur heviger. Wij zochten dekking in een soort stal, waar een kapitein van het 1ste zeebataljon ons waarnam en voor ons met genoeg in de beschermende grachten een plaats vrijmaakte.

250 meter voor ons lag het dorp Walem dat genadeloos door vijandig granaatvuur in brand geschoten werd. Boven op het fort hing reeds de krijgsflag van de Duitse marine. Maar de vijand, die wist dat de Duitsers in het fort waren, had alle hoop nog niet opgegeven. Hij schoot op het fort en probeerde die Duitsers te verdrijven.

Een verschrikkelijk groot spektakel speelde zich voor de ogen af. Men hoorde het sissen van de zware granaten. Men hoorde hoe zij insloegen en na enige met doodsangst gevulde seconden onder dreigend gekraak ontploften. Die rookzuilen stegen kort daarna omhoog. De vlammen ontbrandden, kampten korte tijd met de rook en fladderden dan zegevierend ten hemel, welke grijs en betrokken boven de gevechten lag. Achter ons antwoordden de Duitse kanonnen vanuit hun stellingen. De granaten floten en huilden over onze hoofden kris-kras door de lucht. Een eigenaardig gehuil! Te vergelijken met het huilen van een hond die in maanverlichte nachten de hemel aanblaft. Dan weer een hels gekraak van een schrapnel.

Tijdens deze gevechten schreven de officieren en de manschappen in de loopgrachten vlug enkele groeten op een kaart aan hun geliefden thuis. Wij wilden de post later meenemen. Zij hadden reeds vijf dagen daar strijd geleverd, stonden vijf dagen onder ononderbroken vuur. Want het was nodig over de Nete te geraken en de Belgen hielden als leeuwen deze plaats bezet. Enkele manschappen die uit de voorste loopgrachten kwamen, zagen er uit alsof ze uit het water gehaald waren. Men had het hen verplicht. Zij hadden het de Belgen, die zich uitstekend ingegraven hadden, met hun staalharde doorgaan vermoeid gemaakt. En dat was geen kleinigheid. De smalste plaats van het overstromingsgebied, die daar overwonnen moest worden, was 370 meter breed. Zij was 1 tot 3 voet diep, en dan waren er nog de onzichtbare grachten daartussen, in welke men plots wegzinken kon. Maar met een bewonderenswaardige bereidheid en rust stonden onze soldaten voor deze problemen. Wanneer ik achter de beschuttende zandberg uitkwam, om het brandende dorp te aanschouwen, zegde Kapitein Seelen rustig: “Pak uw hoofd daar weg. De Belgen schieten ongelooflijk zonder nadenken. Zij vragen zelfs niet na of er mensen staan of niet.”



Emiel (tweede van links) in de veldkeuken



Tijdens een verlof in Engeland

DEN IJZER

Totaal uitgeput zijn we te voet naar Antwerpen gesukkeld. Ik moet u niet zeggen dat er chaos was, een echte soep. Velen zijn er gedeserteerd. Waarom ik aan den IJzer gekomen ben, kwam niet door eigen keuze. We bleven met de kameraden in groep en werden gehergroepeerd en volgden de bevelen op die ons uiteindelijk in Ramskapelle brachten.

In Ramskapelle is dan het echte frontleven begonnen. We hebben er ons eerst ingegraven, dagen aan een stuk loopgraven uitschieten en zakskes vullen, de zogezegde vaderlanderkens. In de eerste linie waren de trancées van de piotten. Dat waren zeker de gevaarlijkste. Daar waren ook al lichte kanons bij. In de 2de grachten zaten wij, de artillerie, en verder achter ons de zwaardere kanonnen. Daar is het dan begonnen, ik kan wel zeggen een bijna beestenleven in modder en slijk. Het leven aan 't front was 24 uur op 24, de loopgraven en de kazematten om wat uit te rusten. Natuurlijk werden we soms afgelost en was er ook een zekere ontspanning achter de frontlinies, anders was het zeker niet uit te houden geweest.

Den Boets, mijne vriend van Walem, was een struise vent, een kop groter dan ik en dik. Ooit hebben we 't bezoek gekregen van koningin Elisabeth. Op 't einde van den trancée geraakte ze er niet uit. Den Boets pakte ze vast onder haar lee en stak ze bovenarms op, zodat ze in één moeite terug op begane grond was. Het was ook maar een licht vrouwke. Wij allemaal lachen natuurlijk.

Natuurlijk hebben we meer dan eens echt in levensgevaar geweest. Ge wist trouwens nooit niet of er vroeg of laat geen obus zou inslaan. Leven of dood was een kwestie van puur geluk, en ook wat voorzichtigheid natuurlijk.



Wat ontspanning en grapjasserie aan den Ijzer

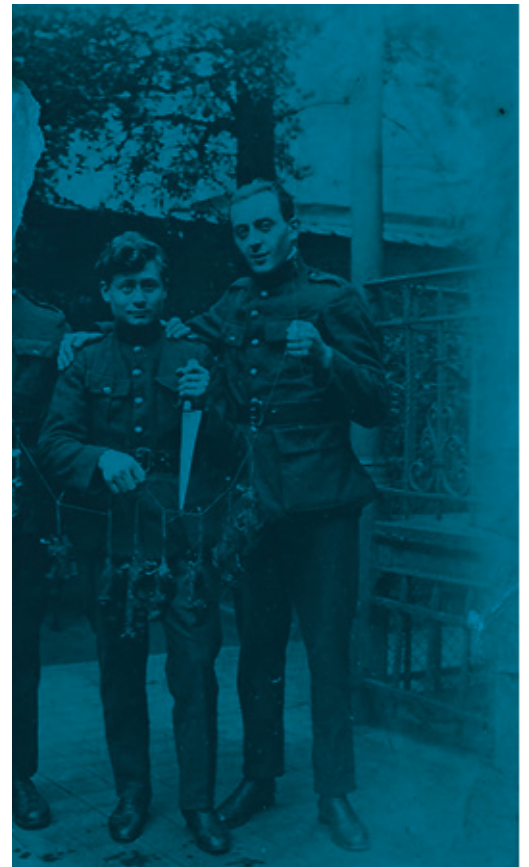
Mijne makker die met mij aan 't kanon stond kreeg ooit een kogel door zijn mond. 't Is misschien curieus maar hij was juist aan 't gapen en de kogel raakte geen tanden of kaaksbeen, maar ging enkel door 't kaakvlees. Hij pakte met zijn hand naar zijn gezicht. Er was geen bloed te zien en toch was er een gat dwars door zijn kaak. Die heeft een duizendste geluk gehad natuurlijk. Ikzelf heb een stuk van een schrapnel in mijn bil gekregen, een vleeswonde. Dan ben ik een week of twee buiten dienst geweest in de infirmerie. Anderen hadden minder geluk gelijk die 2 broers van Jef van de maalter (Medaer Cammaert). Bij een erg bombardement waren ze verminkt. Ze werden bijeen gedaan in zakken.

De gasaanvallen waren het ergst voor de piotten. Toch hebben wij ook dikwijls onder gas komen te liggen. Ge had niet altijd uw gasmasker bij de hand, of het marcheerde niet altijd, maar we hadden een remedie, we pisten op onze zakdoek en hiermee bedekten we dan mond en ogen.

Soldij kenden we niet, we vochten voor 't vaderland, niet voor geld, behalve de staatsbeambten, die kregen 20 fr. soldij. Wij probeerden natuurlijk ook een cent te verdienen. Zo werden we betaald voor het verzamelen van de koperen hulzen van de obussen en kogels. We gingen ze rapen op rustiger momenten, alhoewel dat niet zonder gevaar was. Ze werden in jute zakken gestoken en dan kregen we er geld voor. Een gevaarlijke opdracht werd soms toch ook betaald. Zo vroegen ze eens vrijwilligers om de takken van een boom in 't open veld te kappen. Die stond in ons schutsveld en als we de takken zouden raken was dat gevaarlijk voor de piotten vóór ons. Ik heb me er voor aangeboden samen met een vriend. In het schemerdonker hebben we ze gekapt. Naderhand gezien heb ik daar wel veel geriskeerd. Het geld was voor de ontspanning, maar toch spaarden we. Zo had ik bij de wapenstilstand 3.600 frank gespaard. Het eerste wat ik ervan kocht na den oorlog was een nieuwe fiets bij Gène van Nuytiens.

De grootste vijand, na den Duits, was de smeerlapperij, de vuiligheid waarin we moesten leven, luizen en vuil, hemden wassen in de beek. Een grote plaag waren ook ratten in de slaappleatsen. Ze liepen met tientallen 's nachts rond, over de balken, dan vielen er sommige af die op uw gezicht vielen en over u liepen. We moesten ons compleet toedekken om de fars niet voor te hebben dat we opstonden met rattenbeten. Een plezierig spelletje was dan de rattenvangst. We regen ze met hunne staarten aan koorden en hingen ze op. Maar het hielp niet, hoe meer we er vingen, hoe meer er bijkwamen.

Nieuws van thuis kwam nu en dan eens door. Als iemand uit de streek een brief gekregen had, werd het nieuws onmiddellijk doorverteld. We schreven zelf ook maar wisten dikwijls pas na maanden dat één of andere brief toch aangekomen was. Dat gaf ons dan weer wat moed. We schreven misschien wel honderd brieven of kaarten en als daarvan één aankwam dan was het al goed.



Rattenvangst

Als ontspanning werden er voetbalwedstrijden georganiseerd. Ik heb mee in de ploeg gestaan van ons bataljon. Soms mochten we naar England. Ik ben er drie keer geweest. We gingen eerst met de trein naar Calais, daar was den overzet naar Dover. Dat was geen plezier-tocht, drie dagen zonder eten. We waren al content dat we er eens uit waren. In Engeland werden we goed ontvangen. Tante Jeanette en nonkel Frans en tante File (2 jongens en dochter, Bertha stierf op 26 jaar) waren naar Engeland gevlucht en woonden in Manchester. Bij elke overtocht ben ik bij hen op bezoek geweest.



In de stellingen aan het front

NA 1918

11.11.11.: de wapenstilstand was toch een complete verrassing, 't Was precies of iedereen zot geworden was: *“den oorlog is gedaan, den oorlog is gedaan !”* werd geschreeuwd langs alle kanten. Het was een hevige vreugde natuurlijk, vastpakken en kussen, wenen en lachen. Van een echte demobilisatie konden we niet spreken. Iedereen trachtte iets te organiseren om zo rap als mogelijk weg te geraken. Ik kreeg een fiets van de foerier en reed in enen trek van leper naar Hombeek.

In 't dorp aangekomen hoorde ik de maatschappij spelen over den bareel. 't Was bij Jules van Maates, mijnen besten maat, die ook juist thuisgekomen was. Bij Maates was 't café, die heette 'In de Leeuw'. Die zat bomvol. Ik daartussen en er stroomden nog maar meer mensen binnen die 't nieuws gehoord hadden dat 'Mille van Mollat' ook terug was. Dat kwam natuurlijk rap aan de oren van mijn vader, die buiten de bakkerij ook nog café had 'In de Vrijboom'. Opeens stond hij in de deur: *“Zoude gij niet beter eerst naar huis komen ?”*: dat was de welkomstgroet. Hij was natuurlijk groen omdat al 't volk in de café van de concurrent zat en niet bij hem.

December en januari waren feestmaanden. We werden wel ingeschakeld in het dagelijks werk, maar elke gelegenheid die er was om uit te gaan werd genomen. We gingen uit in ons soldatenkostuum. We waren er natuurlijk fier op. We werden ook een beetje aanzien als echte redders van het vaderland. Succes gegarandeerd natuurlijk. Met Jules van Maates en andere soldaten werden de Hombeekse cafés bezocht. Zo kwamen we ook in 't Klein Gent' en kreeg ik daar kennis met uw moeder.

Toch was er nog een nasleep aan. Het soldatenleven was nog niet gedaan. We werden ingeschakeld in de bezettingsmacht in Duitsland. In februari 1919 werden we terug opgeroepen. Eerst hebben we in Tervuren gelegen en zijn dan voor de bezetting naar Duitsland gegaan, in Krefeld aan de Ruhr, tot augustus 1919.

Ik was toen op mijn 27ste jaar. Het burgerleven kon nu aanvangen na acht jaar dienst. Het was een beginnen van vooraf aan, zonder geld maar met veel goede moed. Voor mij wachtte de bakkerij van mijn vader, waar het ook hard werken was, eerst voor thuis want de oudste werd beschouwd als meekostverdiener. Na vier jaar vond ik het dan stilaan de tijd om voor een eigen gezin gaan in te staan en in december 1923 zijn we getrouwd.

*Met dank aan Ward De Kempeneer en de heemkundige kring van Hombeek (Hoembeka),
en aan Wikipedia*

De verlichting van de weg Brussel-Antwerpen

Op 18 Maart 1936 werd de weg Brussel-Antwerpen via Mechelen plechtig geopend. Het was de eerste van zulke lengte die, op het vasteland, met natrium werd verlicht.

Toch was de natriumverlichting in België bekend en reeds toegepast, o.a. in de tunnel onder de Schelde. Dit experiment was afdoende geweest. De weg Brussel-Antwerpen werd het voorbeeld voor menige verlichtingsinstallatie, zowel in België als in het buitenland. Doch België had zich de eerste plaats



De nieuwe natriumverlichting van de weg Brussel-Antwerpen te Walem. (Philips B.N.V.-opname)

op het gebied van de vooruitgang verworven.

Gedurende de oolog werd deze verlichting door de Duitsers buiten gebruik gesteld. Zij namen alle elektrische draden weg. Het lot van het overige van de installatie was niet minder te betreuren en met de bevrijding moest niet het herstellen maar het vernieuwen van de hele elektrische uitrusting overwogen worden.

Het ministerie van Openbare Werken besloot de natriumverlichting te behouden.

Binnen enkele weken zullen de werken voor de nieuwe verlichtingsinstallatie van de weg Brussel-Antwerpen geëindigd zijn. Behalve dat men bij deze installatie rekening heeft gehouden met de

▼ 18 ervaring die men ondertussen heeft opgedaan, zal de weg zoals vóór de oorlog verlicht zijn.

▲ Op de foto ziet men de nationale weg Brussel-Antwerpen te Walem. Dit vak werd vóór de oorlog met kwikdamplampen verlicht. Het ministerie van Openbare Werken heeft dit veranderd om de eenheid van de wegverlichting niet te storen en om getrouw te blijven aan het principe van één soort verlichting voor alle hoofdverkeerswegen van het land.

De afstand tussen de lampen is 33 m, de hoogte boven de weg is 8,50 m. Iedere bron geeft een lichtsterkte van 7.000 lumen voor een stroomverbruik van 150 watt. Het in- en uitschakelen gebeurt automatisch bij het vallen van de avond en het opkomen van de dag.

Op de foto merkt men hoe groot de zichtbaarheid is en hoe de minste hinderpaal opvallend is. ✎ rh

Wie in de maanden juli of augustus een uitstapje naar Antwerpen plant, mag zeker niet nalaten de **Sint-Pauluskerk** te bezoeken. Deze kerk ligt aan de Veemarkt, zowat tussen de kathedraal en het MAS in. De voormalige kloosterkerk van de dominicanen uit 1571 bevat vele kunstschaten: prachtige barokaltaren en meubilair, meer dan 200 beelden en meer dan 50 schilderijen (Jordaens, Rubens, Van Dyck...).

Maar de reden waarom u daar best in **juli of augustus** langsgaat, is dat dan de **Kruisweg van Angst en Dood** van Jan Van Buggenhout tentoongesteld staat in een kloostergang die ook de 'echte' kruisweg van de kerk herbergt en waar ook een gedenkplaat van de gesneuvelden 1914-1918 van die parochie een plaats heeft gevonden. Jan zijn kruisweg had, tijdens de tentoonstelling in Mortsels, namelijk niet alleen de interesse gewekt van bisschop Bonny maar ook van één van de gidsen van de Sint-Pauluskerk. En wij zijn uiteraard blij met die belangstelling !



Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroeck (kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)

Battenbroeck, anno 1326.

De vlakke, uitgestrekte Vrije Aerde van Battenbroeck met haar verraderlijke moerassen, drassige weilanden en roerloze plassen, omgeven door waterweegbree, mattenbies en pijlkruid, was een ondoorgrondelijk en angstaanjagend gebied. De akelige geluidsloosheid werd er alleen maar gebroken door de vleugelslag van een plotseling wegvliegende roerdomp, waterhoen of bruine kiekendief.

Het geheimzinnige landschap werd warrelings doorkruist door smalle paden die, als ze een tijdje niet betreden werden, vaak snel dichtgroeiden met stekende braambossen, vlier met zwarte bessen en twee meter hoge berenklauw, die ernstige brandwonden kon veroorzaken.

Soms werd de stilte bruusk verstoord door het knarsende geratel van de kettingen van een ophaalbrug of de vreemde stemmen van mensen die, alhoewel het kasteel van Battenbroeck ver weg lag, pal achter jou leken te staan.

Soms hoorde je onverwacht, vlak voor je, het luiden van de kleine klok van het kasteel van Donksken, al wist je zeker dat het kasteel, aan de samenvloeiing van Dijle en Nete, ver achter jou lag.

En soms rilde je plots bij de koude zucht en het dof zoevende geluid van de wieken van de molen van Battenbroeck, ook al stond deze kilometers verder, aan de rand van het dorp van Waelhem, waar het veilig en aangenaam vertoeven was in één van de vele herbergen en kroegen.

Bij nacht en ontij meden zelfs de ingelanden het gebied als de pest.

Dwaallichtjes lokten immers de roekeloze waaghals naar de zwarte, sompige moerassen en dan waren er nog de hongerig huilende wolven, de bosgeesten en de witte wieven. En in stormachtige nachten, als striemende regenvlagen over de weilanden en poelen gierden of bij mistige avonden wanneer een geheimzinnige, ijzige nevel alles verhulde, kon je het ééntonig, klagend huilen horen van zij die verdwaald geraakt waren op de kronkelige weggetjes en van wie nooit meer iets werd teruggevonden.

Enkel een handvol jagers en ingelanden, die van jongs af aan in Battenbroeck rondzwierven, kenden het raadselachtige gebied. Zij waagden het om overdag en bij goed weer de bredere zandweg die naar de twee kastelen leidde, te verlaten. En zelfs dan liepen ze behoedzaam over de smalle paadjes, aandachtig omdat ze wisten dat ze bij één verkeerde pas konden wegzinken in het verraderlijke moeras.

Ridder Morlock, jonkheer van Overmeire-Donk, had op de grote weide voor het kasteel van Battenbroeck deelgenomen aan het driedaagse toernooi. Terwijl zijn page en twee schildknapen in de aanpalende stallingen zijn paard en wapenuitrusting verzorgden, wandelde hij met jonkvrouwe Aleydis, dochter van Henric Berthout, heere van Ghele en Battenbroeck, op de stoffige zandweg door Wauters Polder.

De wandeling zou hen naar kasteel 't Donksken brengen, waar edelvrouwe Hildegarde van Stadeycke, de moeder van Aleydis, op hen wachtte om de terugtocht naar het kasteel van Battenbroeck te maken. Kasteel 't Donksken was één van de vele eigendommen van de graaf van Dendermonde, edelheer van Overmeire-Donk, vader van Ridder Morlock en neef van edelvrouwe Hildegarde van Stadeycke.

Noch het toernooi zelf met zijn eedaflegging en steekspel, noch de aansluitende feestelijke maaltijd met zijn troubadours en goochelaars, hadden de jonkheer van Overmeire-Donk van het verre Dendermonde naar Battenbroeck gebracht. Jonkvrouwe Aleydis, voor wie hij een innige liefde koesterde, was de ware reden van zijn bezoek. Met zijn atletisch figuur en zware, glimmende maliënkolder hoopte Ridder Morlock jonkvrouw Aleydis te imponeren en alzo haar hart voor zich te winnen.

Vertellend en lachend staken ze in Pretersweg via de smalle, houten brug de kleine Leibeeck over. Plots merkte Ridder Morlock

langs de oever van de beek, tussen het wit wuivende wollegras en de geelwitte moerasbloemen, een teer hemelsblauw bloempje met een geel hartje. Ook jonkvrouw Aleydis zag het liefelijke bloempje met het hartje. "Als we hier rechtsaf gaan tot aan het Meirebosch, langs de walkant van de grote poel, aldaar bloeien er meer van deze bloemetjes", zei ze,



▼ 20 ▲ in de hoop dat de verliefde jongeman haar met een groot boeket zou verleiden. En zo verliet het jonge

koppel de bredere zandweg en wandelde langs een smal groen paadje dat kronkelend door de hoge grassen en rietvelden liep, richting Meirebosch.

Aan de waterkant van de iets verder gelegen vijver zagen ze inderdaad een dozijn van de hartenbloempjes staan. Om ze allemaal te kunnen plukken, bukte de jonkheer zich en reikte heel ver over de waterkant om ook het laatste te kunnen plukken. Te ver helaas, want hij verloor zijn evenwicht en viel in het zwarte, diepe water. Zijn zware maliënkolder trok hem onmiddellijk onder in het ijskoude water en meteen raakte hij ook verstrikt in een wirwar van groene slierten, lissen en wortels, zodat hij zich onmogelijk nog in veiligheid kon brengen. Met een uiterste krachtingspanning wist hij nog één keer boven te komen. Het boeket hemelsblauwe bloemen met het gele hartje, geklemd in zijn handen, kon hij nog net aan jonkvrouw Aleydis geven met de woorden: "Vergeet mij niet". Daarna verdween hij in de diepte van de vijver, waar hij, volgens bepaalde vertellingen, nog steeds als waterduivel vertoeft.

Als herinnering aan de onfortuinlijke Ridder Morlock noemt men deze bloemen moerasvergeet-mij-nietjes (*myosotis scorpioides*). De poel waar Ridder Morlock, jonkheer van Overmeire-Donk, verdronk, wordt sindsdien in de volksmond 'de Meireput' genoemd. Uit respect voor het rampspoedig einde van zijn zoon, werd de naam kasteel 't Donksken - tot 1689 eigendom van de adellijke familie Overmeire-Donk - reeds in 1327 gewijzigd in kasteel 't Tongskken.

✍ dv